

Sygn. akt VI ACa 139/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Anna Orłowska (spr.)

Sędzia SA – Ewa Śniegocka

Sędzia SO del. – Monika Dominiak

Protokolant: – sekr. sądowy Beata Pelikańska

po rozpoznaniu w dniu 31 października 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. G.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Aresztu Śledczego W. S., Dyrektora Aresztu Śledczego w B., Dyrektora Zakładu Karnego w K., Dyrektora Zakładu Karnego w B. F., Dyrektora Zakładu Karnego w I., Dyrektora Zakładu Karnego w Ł., Dyrektora Aresztu Śledczego W. B., Dyrektora Aresztu Śledczego W. M., Dyrektora Aresztu Śledczego w G., Dyrektora Zakładu Karnego w S., Dyrektora Zakładu Karnego w S.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Aresztu Śledczego W. B., Dyrektora Aresztu Śledczego W. M., Dyrektora Aresztu Śledczego w G., Dyrektora Zakładu Karnego w S., Dyrektora Zakładu Karnego w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 11 września 2012 r., sygn. akt III C 263/09

I prostuje oznaczenie pozwanego w komparycji zaskarżonego wyroku wpisując, że powództwo skierowane jest przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Aresztu Śledczego W. S., Dyrektora Aresztu Śledczego w B., Dyrektora Zakładu Karnego w K., Dyrektora Zakładu Karnego w B. F., Dyrektora Zakładu Karnego w I., Dyrektora Zakładu Karnego w Ł., Dyrektora Aresztu Śledczego W. B., Dyrektora Aresztu Śledczego W. M., Dyrektora Aresztu Śledczego w G., Dyrektora Zakładu Karnego w S., Dyrektora Zakładu Karnego w S.;

II zmienia zaskarżony wyrok w punktach od 1 do 7 nadając mu następujące brzmienie: „1. zasądza od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Aresztu Śledczego W. S. i Dyrektora Zakładu Karnego w Ł. na rzecz M. G. kwotę 1000 (jeden tysiąc) złotych z ustawowymi odsetkami od 19 stycznia 2010 roku do dnia zapłaty i w pozostałym zakresie powództwo oddala”;

III punkty 8,9,10 i 11 zaskarżonego wyroku oznacza odpowiednio jako punkty 2,3,4 i 5;

IV nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego Skarbu Państwa w postępowaniu apelacyjnym;

V przyznaje adwokatowi W. P. ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 450 (czterysta pięćdziesiąt) złotych powiększoną o należny podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VI ACa 139/13

UZASADNIENIE

Po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa powód M. G. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora Aresztu Śledczego W. – S. kwoty 200.900 zł, od Skarbu Państwa – Dyrektora Aresztu Śledczego B. kwoty 1.025 zł, od Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w K. kwoty 18.450 zł, od Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego B.-F. kwoty 20.500 zł, od Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w I. kwoty 21.525 zł, od Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w Ł. kwoty 20.500 zł, od Skarbu Państwa – Dyrektora Aresztu Śledczego W.-B. kwoty 20.500 zł, od Skarbu Państwa – Dyrektora Aresztu Śledczego W.-M. kwoty 13.325 zł, od Skarbu Państwa – Dyrektora Aresztu Śledczego w G. kwoty 5.125 zł, od Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w S. kwoty 35.875 zł oraz od Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w S. kwoty 41.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami – łącznie 398.725 zł, tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych w związku z przebywaniem w powyższych jednostkach penitencjarnych w niegodziwych warunkach – w przeludnionych celach, w których nie miał zagwarantowanej powierzchni 3 m² na jednego osadzonego.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że odbywając karę pozbawienia wolności w powyższych jednostkach penitencjarnych przebywał w zawilgoconych i przeludnionych celach mieszkalnych, w których nie miał zapewnionego odpowiedniego wyposażenia. Podniósł, iż w celach panowały złe warunki sanitarne, kąciki sanitarne znajdowały się w miejscu spożywania przez osadzonych posiłków, na ścianach znajdował się grzyb, okna i drzwi były nieszczelne, łóżka piętrowe nie miały odpowiednich zabezpieczeń, nadto zdarzały się sytuacje, iż w celach w ogóle nie było łóżek. Dodatkowo powód wskazał, że w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności doznał aktów agresji ze strony wychowawców, jak również ze strony współosadzonych, był wielokrotnie zastraszany przez administrację jednostek penitencjarnych, w których przebywał, co odbiło się negatywnie na jego zdrowiu.

Pozwany Skarb Państwa wniósł o oddalenie powództwa. Podniósł zarzut przedawnienia części roszczeń powoda, powołując się na trzyletni termin przedawnienia na podstawie art. 442¹ § 1 k.c.

Wyrokiem z dnia 11 września 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie orzekł w sposób następujący:

1. zasądził od Skarbu Państwa - Dyrektora Aresztu Śledczego W. S. na rzecz powoda M. G. kwotę 500 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 19 stycznia 2010 roku do dnia zapłaty,
2. zasądził od Skarbu Państwa - Dyrektora Zakładu Karnego w Ł. na rzecz powoda M. G. kwotę 500 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 19 stycznia 2010 roku do dnia zapłaty,
3. zasądził od Skarbu Państwa - Dyrektora Aresztu Śledczego W. B. na rzecz powoda M. G. kwotę 500 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 19 stycznia 2010 roku do dnia zapłaty,
4. zasądził od Skarbu Państwa - Dyrektora Aresztu Śledczego W. M. na rzecz powoda M. G. kwotę 500 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 30 stycznia 2010 roku do dnia zapłaty,
5. zasądził od Skarbu Państwa - Dyrektora Aresztu Śledczego w G. na rzecz powoda M. G. kwotę 500 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 stycznia 2010 roku do dnia zapłaty,

6. zasądził od Skarbu Państwa - Dyrektora Zakładu Karnego w S. na rzecz powoda M. G. kwotę 1.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 19 stycznia 2010 roku do dnia zapłaty,
7. zasądził od Skarbu Państwa - Dyrektora Zakładu Karnego w S. na rzecz powoda M. G. kwotę 1.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 19 stycznia 2010 roku do dnia zapłaty;
8. w pozostałym zakresie oddalił powództwo oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania (punkty 9-11).

Powyższy wyrok zapadł w oparciu o następujące ustalenia i rozważania.

M. G. był osadzony w wielu jednostkach penitencjarnych na terenie kraju.

W Areszcie Śledczym W.-S. powód przebywał od 27 października 2000 r. do 10 lipca 2001 r., od 5 grudnia 2001 r. do 16 lipca 2003 r., od 26 maja 2004 r. do 1 czerwca 2004 r., od 17 sierpnia 2004 r. do 16 grudnia 2005 r. i od 23 października 2006 r. do 21 marca 2007 r. W tej jednostce penitencjarnej panowało stale utrzymujące się przeludnienie, o czym był informowany właściwy sędzia penitencjarny. Powód przebywał przez pewien okres czasu w celach mieszkalnych, w których powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego wynosiła mniej niż 3 m².

W Zakładzie Karnym w Ł. powód przebywał od 4 stycznia 2005 r. do 26 kwietnia 2006 r. oraz od 19 czerwca 2006 r. do 12 lipca 2006 r. Z uwagi na istniejące w tym okresie przeludnienie, z powodów w celach mogło przebywać w krótkim okresie czasu od 1 do 2 osadzonych więcej, aniżeli przewidywała to ustawowa norma. O panującym przeludnieniu w powyższej jednostce penitencjarnej regularnie był informowany właściwy sędzia penitencjarny. Wszystkie cele w Zakładzie Karnym w Ł. były wyposażone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

W Areszcie Śledczym W.-B. powód przebywał od 26 kwietnia 2006 r. do 19 czerwca 2006 r., od 25 lipca 2007 r. do 22 października 2007 r., od 8 kwietnia 2008 r. do 17 kwietnia 2008 r. Areszt ten był systematycznie wizytowany przez sędziego penitencjarnego, a działalność jego administracji w latach 2006 - 2009 została oceniona pozytywnie. W tej jednostce od kilku lat przeprowadzane były również remonty celem zapewnienia lepszych warunków osadzonym. Wszystkie cele były wyposażone standardowo, kąpiki sanitarne były oddzielone od pozostałej części celi ścianką działową. Stan techniczny cel, w których przebywał powód, został określony jako dobry. Aresztanci czy też odbywający karę pozbawienia wolności w powyższej jednostce mieli zapewniony dostęp do opieki medycznej i usług religijnych. W areszcie tym w czasie pobytu powoda panowało okresowe przeludnienie, o czym był informowany właściwy sędzia penitencjarny.

W Areszcie Śledczym W.-M. powód przebywał przez okres trzech miesięcy – od 12 lipca 2006 r. do 23 października 2006 r. Do sierpnia 2007 r. w tym areszcie nie archiwizowano danych co do zaludnienia w poszczególnych celach, aczkolwiek w tej jednostce penitencjarnej – w tym okresie – panowało przeludnienie (od 120,4% do 129,6%), o czym był informowany sędzia penitencjarny.

W Areszcie Śledczym w G. powód przebywał od 21 marca 2007 r. do 4 kwietnia 2007 r., od 22 października 2007 r. do 6 listopada 2007 r. oraz od 3 do 8 kwietnia 2008 r. Powód w tym areszcie przebywał okresowo w celach, w których powierzchnia wynosiła mniej niż 3m² na jednego osadzonego. O panującym w powyższej jednostce penitencjarnej przeludnieniu był informowany właściwy sędzia penitencjarny. Wszystkie cele mieszkalne w tym areszcie były wyposażone zgodnie z powoływanym wcześniej rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r., tj. były wyposażone w oddzielne łóżko dla każdego osadzonego, stoły więzienne, szafki, taborety, półkę pod telewizor, wieszak ścienny, półkę na przybory, lustro i sprzęt do utrzymania higieny i czystości. Zgodnie z powyższym rozporządzeniem powód otrzymał przy przyjęciu odpowiednią do pory roku odzież, bieliznę, obuwie i środki higieny. We wszystkich celach, w których przebywał powód znajdowały się toalety odgradzone od pozostałej części celi ścianką działową na pełną wysokość, zamykane na drzwi (z wyjątkiem jednej celi, gdzie zamiast drzwi była kotara). Stan techniczny cel mieszkalnych, w których przebywał powód odpowiadał wymogom rozporządzenia

Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, w tym także w zakresie oświetlenia.

W Zakładzie Karnym w S. powód przebywał dwukrotnie – od 4 kwietnia 2007 r. do 24 lipca 2007 r. oraz od 6 listopada 2007 r. do 3 kwietnia 2008 r. W zakładzie tym powód przebywał okresowo w celach, w których powierzchnia wynosiła mniej niż 3m² na jednego osadzonego. O panującym przeludnieniu administracja zakładu informowała właściwego sędziego penitencjarnego. Wszystkie cele mieszkalne w Zakładzie Karnym w S. były wyposażone standardowo, zgodnie z powoływanym wcześniej rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości. W powyższej jednostce były przeprowadzane regularne kontrole przewodów kominowych, a także kontrole sanitarne. Protokoły z powyższych kontroli nie wykazały żadnych nieprawidłowości. Skazani mieli również nieograniczony dostęp do zajęć kulturalno-oświatowych oraz sportowych. Mogli również korzystać z biblioteki, spacerów oraz dodatkowych zajęć. Powód regularnie z nich korzystał.

W Zakładzie Karnym w S. powód przebywał w okresie od 17 kwietnia 2008 r. do 10 grudnia 2008 r. oraz od 16 stycznia 2009 r. do 19 lutego 2009 r. Dyrektor tego zakładu, z uwagi na znaczne przeludnienie panujące w jednostce, polecił dostawić łóżka na tzw. „zagęszczenie” w całej jednostce, zarządził również umieszczenie osadzonych w całej jednostce w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosiła mniej niż 3m². O wysokim stanie zaludnienia systematycznie był informowany sędzia penitencjarny. Z wyjątkiem panującego przeludnienia powyższa jednostka spełniała wymogi określone w ww. rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości. Warunki socjalno-bytowe oraz sanitarne panujące w tej jednostce nie odbiegały od warunków panujących we wszystkich wyżej wymienionych jednostkach penitencjarnych, w których powód był osadzony.

Powód w okresie od 16 lipca 2003 r. do 18 grudnia 2003 r. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w B. F., w okresie od 18 grudnia 2003 r. do 25 maja 2004 r. – w Zakładzie Karnym w I., w okresie od 17 lipca 2001 r. do 5 grudnia 2001 r. – w Zakładzie Karnym w K., a w okresie od 10 lipca 2001 r. do 17 lipca 2001 r. – w Areszcie Śledczym w B..

Dokumentacja medyczna zawarta w książce zdrowia osadzonego w żaden sposób nie wskazuje, żeby u powoda rozpoznano i udokumentowano jakiegokolwiek istotne schorzenia układów i narządów wewnętrznych, podczas jego pobytów w aresztach śledczych i zakładach karnych. Powód żądał konsultacji lekarskich i był bardzo często badany. W wielu przypadkach takie żądania powoda były bezzasadne. Jak wynika z opinii biegłego kilkunastu lat przebywanie przez powoda w warunkach panujących w zakładach karnych i aresztach śledczych nie miało negatywnego wpływu na jego stan zdrowia, a w szczególności na układ pokarmowy, układ oddechowy, stan skóry i wzrok.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

W ocenie Sądu Okręgowego twierdzenie powoda o naruszeniu jego dóbr osobistych poprzez potraktowanie go w sposób krzywdzący poprzez przebywanie w przeludnionych celach, w których nie miał zapewnionych odpowiednich warunków bytowych zasługuje na częściowe uwzględnienie. Zdaniem Sądu I instancji sam fakt przeludnienia w zakładach karnych na terenie całego kraju jest powszechnie znany i nie wymaga żadnego dowodzenia. Powszechnie znane są także problemy związane z warunkami technicznymi niemal wszystkich zakładów karnych czy aresztów śledczych na terenie całego kraju, jak i fakt, że wiele z nich wymaga niemal natychmiastowej modernizacji czy choćby remontu. Jedynie te oddane w ostatnim okresie czasu nowe zakłady karne czy areszty śledcze, a tych jest bardzo niewiele, niewątpliwie spełniają europejskie standardy, a pozostałe w mniejszym lub większym stopniu od nich niewątpliwie odbiegają i to znacznie.

Sąd Okręgowy wskazał, iż ocena zasadności powództwa w kontekście określonego pozwem roszczenia, opartego na art. 24 k.c. w zw. art. 448 k.c., sprowadza się do kwestii przeludnienia cel i wpływu tego faktu, nie zaprzeczonego przez pozwanego, na zasadność roszczenia powoda. Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego w zakładach karnych i aresztach śledczych, w których był osadzony powód miało miejsce okresowe przeludnienie w celach. Zatem za bezsporne, w ocenie Sądu Okręgowego, uznać należy, że powód przebywając w powyższych jednostkach

penitencjarnych podległych pozwanemu odbywał karę pozbawienia wolności w warunkach techniczno- lokalowych trudnych, bo bez zachowania określonych przepisami kodeksu karnego wykonawczego norm metrażowych. W ocenie Sądu I instancji takie stanowisko jest słuszne, albowiem sami dyrektorzy poszczególnych jednostek informowali właściwych sędziów penitencjarnych o występującym w ich jednostkach przeludnieniu. Okoliczność, że poszczególne jednostki penitencjarne nie dysponowały możliwością zapewnienia osadzonemu chociażby minimalnego metrażu celi wynikającego z przepisów kodeksu karnego wykonawczego, nie zmienia faktu, że skutek przebywania w niewłaściwych warunkach, polegających na naruszeniu norm powierzchniowych w celach, doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda.

Rozpatrując kwestię naruszenia dóbr osobistych powoda w związku z przebywaniem w jednostkach penitencjarnych, Sąd Okręgowy miał na uwadze, że samo przeludnienie celi rozumiane jako niezapewnienie osadzonemu wymaganego prawem metrażu, stanowić może przyczynę dalszych niedogodności. Zdaniem Sądu I instancji umieszczenie osadzonego w przeludnionej celi może w sposób wyraźny i odczuwalny wpływać także na ogólny standard i całokształt warunków bytowych i sanitarnych związanych z osadzeniem w jednostce penitencjarnej, czyniąc uprawnionym zarzut naruszenia dóbr osobistych osadzonego, w szczególności czci i godności. W ocenie Sądu Okręgowego osadzenie powoda przez dłuższy okres czasu w celach, w których powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego była mniejsza niż przepisowe 3 m² stanowi naruszenie godności powoda. Brak zapewnienia powodowi właściwej powierzchni podczas odbywania kary stanowi główny czynnik decydujący o naruszeniu jego dóbr osobistych. Oczywistym jest bowiem, iż brak wystarczającej ilości miejsca przekłada się również na inne sfery życia osadzonego i wpływa bezpośrednio na pozostałe warunki bytowe. Większa niż dopuszczalna ilość osadzonych w jednej celi skutkuje zmniejszeniem powierzchni do spania, jedzenia, a także uniemożliwia normalne poruszanie się po celi. Przyjmując, że w sprawie doszło do naruszenia godności powoda w związku z umieszczeniem go w celi niezapewniającej mu minimalnych warunków bytowych wobec naruszenia standardu przyznania 3 m² powierzchni, należy zdaniem Sądu I instancji uznać, że stanowi to samodzielną podstawę żądania zadośćuczynienia za doznany uszczerbek w sferze niematerialnej.

Sąd Okręgowy uznał, iż podniesiony przez pozwanego Skarb Państwa zarzut przedawnienia roszczenia powoda za trzyletni okres przed wniesieniem powództwa zasługuje na uwzględnienie. Charakter roszczenia powoda wskazuje, iż o hipotetycznej krzywdzie wiedział on w czasie całego pobytu w jednostkach penitencjarnych. W przedmiotowej sprawie pozew złożony został 16 marca 2009 r. (data prezentaty), a zatem wszelkie roszczenia powoda względem pozwanego, powstałe przed dniem 16 marca 2006 r., uległy przedawnieniu na podstawie art. 442¹ § 1 k.c., czego następstwem było oddalenie powództwa w zakresie roszczeń powoda powstałych przed w/w dniem.

Rozważając kwestię wysokości żadanego zadośćuczynienia Sąd I instancji zwrócił uwagę, że do istoty osadzenia w jednostce penitencjarnej należy pewne ograniczenie praw i wolności jednostki. Trudno oczekiwać, aby warunki bytowe, sanitarne i socjalne panujące w jednostkach penitencjarnych mogły odpowiadać warunkom, które jednostka może samodzielnie kreować pozostając na wolności. Kara pozbawienia wolności stanowić ma pewną dolegliwość. Obowiązkiem władz publicznych jest jednak zapewnienie osadzonemu humanitarnego wykonania kary pozbawienia wolności, z poszanowaniem jego godności, praw i wolności obywatelskich. Ograniczenie tych wolności może wynikać z przepisów prawa i wydanego na ich podstawie prawomocnego orzeczenia. Powód powinien mieć w związku z powyższym świadomość, iż warunki panujące w jednostkach penitencjarnych odbiegać będą od przyjętych przez niego standardów bytowych, tym bardziej, że pozostawał osadzony już od 2000 roku, a więc miał możliwość zapoznania się z warunkami panującymi w jednostkach penitencjarnych. W okresie objętym żądaniem pozwu przekroczenie norm zaludnienia w jednostkach penitencjarnych pozostawało zjawiskiem w dużej mierze niezależnym od działań podejmowanych przed administrację jednostek penitencjarnych, będąc wypadkową ogólnego wzrostu liczby osób, kierowanych do odbycia kary w warunkach izolacji.

W ocenie Sądu Okręgowego mając na uwadze naruszenie dóbr osobistych powoda, jakiego dopuścił się pozwany, a także czas, jaki naruszenie to obejmowało, zasadnym było przyznanie powodowi z tytułu zadośćuczynienia łącznej kwoty 4.500 zł. Zasadzając na rzecz powoda powyższą kwotę Sąd I instancji przyjął następujące kryterium, a

mianowicie: kwotę w wysokości 500 zł za okres do 6 miesięcy przebywania powoda w warunkach przeludnienia oraz kwotę 1.000 zł w sytuacji, kiedy powód w warunkach przeludnienia przebywał od 6 miesięcy do 1 roku. Sąd I instancji wyjaśnił w tym zakresie, iż rolą zadośćuczynienia jest zrekompensowanie negatywnych przeżyć. Przy żądaniu przyznania odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia na rzecz pokrzywdzonego podstawowym kryterium oceny winien być rozmiar ujemnych następstw w sferze psychicznej pokrzywdzonego, bowiem celem przyznania ochrony w formie majątkowej jest zrekompensowanie i złagodzenie doznanej krzywdy moralnej. Z tych też względów Sąd jest zobowiązany ustalić zakres cierpień pokrzywdzonego, a przy ocenie tej przesłanki nie może abstrahować od wszystkich okoliczności towarzyszących powstaniu krzywdy. Te natomiast nie pozwalały na uwzględnienie roszczenia powoda w całości.

Sąd I instancji podkreślił, iż powód jest recydywistą. Fakt, iż powód pomimo świadomości warunków panujących w zakładach karnych i aresztach śledczych nadal popełniał przestępstwa, narażając się tym samym na ponowne osadzenie go w jednostkach podległych pozwanemu, świadczy o tym, iż godził się na warunki tam panujące. Dodatkowo Sąd Okręgowy wskazał, iż wysokość zadośćuczynienia nie może nie uwzględniać ogólnej stopy życiowej pozostałych obywateli. Tym samym, w ocenie Sądu I instancji, zasądzona na rzecz powoda od poszczególnych jednostek penitencjarnych pozwanego kwota w łącznej wysokości 4.500 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia następnego po dniu doręczenia pozwu będzie stanowiła dla powoda stosowną rekompensatę za naruszenie jego dóbr osobistych. Zasądzona kwota jest adekwatna do stopnia winy pozwanego oraz skutków naruszenia dóbr osobistych powoda w niniejszej sprawie. Przeżywany przez powoda dyskomfort nie był bowiem zbyt intensywny, gdyż nie kumulował się zasadniczo z innymi naruszeniami jego praw. Na gruncie niniejszego postępowania powód nie udowodnił, aby był szykanowany przez funkcjonariuszy jednostek penitencjarnych, nie potwierdziły się również inne okoliczności, które miałyby negatywny wpływ na jego zdrowie, a które potęgowałyby odczuwany dyskomfort, co potwierdza wydana w niniejszej sprawie opinia biegłego sądowego.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Dyrektora Aresztu Śledczego W. – B., Dyrektora Aresztu Śledczego W. – M., Dyrektora Aresztu Śledczego w G., Dyrektora Zakładu Karnego w S. i Dyrektora Zakładu Karnego w S.. Apelacja skarży wyrok w części uwzględniającej powództwo co do kwoty 3.500 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się zasadna, aczkolwiek ze względu na wskazany wyżej zakres zaskarżenia, części jej zarzutów, w szczególności tych kwestionujących zasadę odpowiedzialności Skarbu Państwa, nie można podzielić. Uwzględniając apelację Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Aresztu Śledczego W. – B., Dyrektora Aresztu Śledczego W. – M., Dyrektora Aresztu Śledczego w G., Dyrektora Zakładu Karnego w S. i Dyrektora Zakładu Karnego w S., Sąd Apelacyjny dokonał zmiany wyroku Sądu Okręgowego w sposób wskazany w sentencji wyroku z dnia 31 października 2013 r.

Na wstępie, przed przystąpieniem do omówienia podniesionych w apelacji Skarbu Państwa zarzutów, należy zwrócić uwagę na wadliwe oznaczenie strony pozwanej w zaskarżonym wyroku. Oznaczenie pozwanego w komparycji wyroku Sądu I instancji podlegało sprostowaniu przez Sąd Apelacyjny, natomiast wywołana apelacją Skarbu Państwa zmiana zaskarżonego wyroku doprowadziła do usunięcia tej wadliwości w sentencji rozstrzygnięcia.

Powód kierował swoje roszczenie przeciwko Skarbowi Państwa, wiążąc je z działalnością jedenastu wskazanych *stationes fisci*. Oczywiście jest, iż w sytuacji kiedy dochodzone roszczenie wiąże się z działalnością wielu jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa, wszystkie te jednostki są upoważnione do działania za Skarb Państwa i powinny wziąć udział w postępowaniu, którego przedmiotem jest takie roszczenie. Tym niemniej, bez względu na ilość oraz rodzaj pozwanych jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa, w sprawie występuje tylko jeden pozwany – Skarb Państwa. W orzecznictwie i literaturze przedmiotu wskazuje się, że materialnoprawna konstrukcja zakładająca jednolitość Skarbu Państwa, jako osoby prawnej, wywiera w sferze przepisów proceduralnych ten skutek, że niezależnie od wielości wskazanych w pozwie i orzeczeniu sądowym państwowych jednostek organizacyjnych lub ich organów, z których działalnością wiąże się dochodzone roszczenie (art. 67 § 2 k.p.c.), stroną pozwaną jest zawsze Skarb

Państwa, a nie wskazane jednostki. Zgodnie z utrwalonym w judykaturze stanowiskiem, jeżeli dochodzone roszczenie wiąże się z działalnością Skarbu Państwa reprezentowanego przez różne jednostki organizacyjne, to ustalenie zakresu odpowiedzialności każdej z nich nie należy do kompetencji i obowiązku sądów.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy i odnosząc je do treści oraz redakcji zaskarżonego wyroku stwierdzić należy, iż w sytuacji uznania przez Sąd I instancji, że zasądzona od Skarbu Państwa należność wiązała się z działalnością kilku państwowych jednostek organizacyjnych reprezentujących w procesie pozwany Skarb Państwa, nie było możliwe rozdzielenie pomiędzy tymi jednostkami zasądzonej kwoty, bowiem nie należało do kompetencji Sądu ustalenie zakresu odpowiedzialności każdej z tych staciones fisci. W tym zakresie sformułowanie wyroku Sądu I instancji, który zasądził roszczenie w odpowiednich częściach od siedmiu jednostek Skarbu Państwa, było oczywiście wadliwe.

Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego Skarbu Państwa na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia łączną kwotę 4.500 zł. Apelacja Skarbu Państwa zaskarżyła wyrok w części uwzględniającej powództwo co do kwoty 3.500 zł. Wyrok Sądu I instancji w części zasądzającej kwotę 1.000 zł nie został zaskarżony i w tym zakresie stał się prawomocny. Przesądzona zatem została zasada odpowiedzialności Skarbu Państwa, stąd też bezzasadne są wszelkie zarzuty apelacji zmierzające do jej podważenia.

Podzielić należy natomiast zarzuty apelacji kwestionujące wysokość zasądzonego zadośćuczynienia. Sąd I instancji uznał, że roszczenie powoda co do zasady zasługiwało na uwzględnienie, przyjął bowiem, że doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, które skutkować winno zasądzeniem na jego rzecz zadośćuczynienia w łącznej kwocie 4.500 zł. W ocenie Sądu Apelacyjnego zasądzone zadośćuczynienie jest zdecydowanie wygórowane, zarówno ze względu na sposób naruszenia dóbr osobistych, jak i intensywność czasową tych naruszeń.

Podkreślenia wymaga, iż zgodnie z ugruntowaną linią orzecniczą korygowanie przez Sąd II instancji zasądzonego zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2004 r., sygn. akt I CK 219/04, LEX nr 146356; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1970 r., sygn. akt III PRN 39/70, OSNCP 1971/3/53, LEX nr 12206).

Podzielając argumentację apelacji odnoszącą się do wysokości zadośćuczynienia, Sąd Apelacyjny uznał, iż zasądzona przez Sąd I instancji kwota tytułem zadośćuczynienia była w ustalonych okolicznościach faktycznych rażąco wygórowana. Ocena dolegliwości będących udziałem powoda i związanych z okresowym osadzeniem w przeludnionych celach w żadnym razie nie uzasadniała zasądzenia zadośćuczynienia w takiej wysokości.

W przedmiotowej sprawie za przyznaniem zadośćuczynienia przemawiały takie czynniki jak czasokres utrzymywania się przeludnienia oraz jego skala. Jednakże zważyć należy, na co również zwrócił uwagę Sąd I instancji i co winno rzutować na wysokość zadośćuczynienia, iż przeżywany w związku z tym przez powoda dyskomfort nie był zbyt intensywny, gdyż nie kumulował się z innymi naruszeniami jego praw. Trzeba bowiem mieć na względzie, iż cele były prawidłowo wyposażone i powód miał zapewnione korzystanie z urządzeń koniecznych dla egzystencji w celi, jak łóżko czy kącik sanitarny.

Nie może przy tym ująć uwadze, że przyznanie zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. ma głównie charakter kompensacyjny i określenie należnej sumy wymaga rozważenia rodzaju naruszonego dobra i rozmiaru doznanej krzywdy oraz następstw naruszenia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, uwzględniając opisane wyżej okoliczności, jak również dorobek orzecznictwa sądowego w podobnych sprawach, zasądzona już prawomocnie kwota 1.000 zł jest odpowiednia dla wyrównania doznanej przez powoda krzywdy, wynikającej z osadzenia go w warunkach przeludnienia.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. uwzględnił apelację, orzekając na podstawie art. 350 § 1 i 3 k.p.c. o sprostowaniu zaskarżonego wyroku.

Pomimo, iż powód w drugiej instancji przegrał spór, Sąd Apelacyjny, w oparciu o dyspozycję art. 102 k.p.c., nie obciążył go obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym mając na uwadze szczególny charakter sprawy oraz sytuację majątkową powoda.